

LITERATURA

L'escriptor Eduardo Halfon a Barcelona. MANOLO GARCÍA

L'horror dels campaments per a nens jueus de l'Amèrica Llatina

Eduardo Halfon novel·litza els seus records juvenils a 'Tarántula'

JORDI NOPCA
BARCELONA

Fins ara, Eduardo Halfon (Guatemala, 1971) no havia escrit sobre l'experiència fundacional que el va obligar a "prendre distància tant del país on havia nascut com dels pares i de la religió". Aquesta experiència va tenir lloc a finals del 1984, quan Halfon, que aleshores tenia 13 anys, va ser enviat amb el seu germà petit a un campament per a nens jueus enmig d'un bosc de l'altiplà guatemalenc. És el que ha explicat a *Tarántula* (Asteroide, 2024). "Durant els últims tres anys, que havíem passat als Estats Units, havíem oblidat el castellà i havíem començat a rebutjar el judaisme, i als pares els va semblar que calia corregir-ho", recorda l'autor, que ha passat per Barcelona poc després de recollir a França el premi Médicis al millor llibre estranger de l'any.

Els germans van arribar al campament amb ganes de fer amics i de viure-hi aventures. El narrador de *Tarántula* de seguida va quedar enlluernat per una noia, la Regina, i per un dels monitors, Samuel Blum. "El personatge del Samuel comença sent com un emblema de la bellesa: el comparo amb el Tadzio de *La mort a Venècia* de Thomas Mann, una figura que crida l'atenció, gairebé andrògina", explica Halfon. El problema arriba al cap de pocs dies de començar l'estada, quan el Samuel i els altres monitors comencen a posar a

prova nois i noies. "Els monitors es dediquen a recrear elements dels camps de concentració perquè els petits aprenguin l'odi que van patir els seus avis -comenta Halfon-. És un tipus d'ensenyament que es coneix amb el nom de *didàctica negra*. Es tracta de traslladar el sofriment per mantenir-lo viu". Per a l'equip de monitors del campament no n'hi ha prou amb explicar què van viure els jueus durant la Segona Guerra Mundial: cal que les noves generacions comparteixin el trauma, encara que sigui en una versió més lleugera.

"El meu germà en té un record menys traumàtic, potser perquè era més petit que jo -diu l'autor-. En el meu cas, vaig necessitar fugir del campament i em vaig perdre al bosc". A la Guatemala de l'època era perillós, perquè hi havia grups paramilitars amagats. Per sort, Eduardo Halfon va trobar una dona que el va acollir unes hores a la modesta cabana on vivia. "A través d'una foto que tenia al damunt d'un moble vaig veure que havia perdut un fill -fa memòria-. Ella em va donar una lliçó d'esperança, perquè em va alimentar i cuidar durant unes hores, quan em podria haver deixat enmig del bosc".

Una 'educació' jueva dolorosa

Halfon no va ser l'únic nen traumatitzat per l'experiència al camp de nens jueus. "Si em vaig posar a escriure va ser perquè un dia, enmig d'una classe al Wissenschaftskolleg de Berlín, un dels assistents, que era

uruguaià, em va dir que ell havia passat per un trauma similar al seu país -explica-. Aquesta *educació* jueva era molt comuna a tot Llatinoamèrica durant els anys 80. Es considerava una pràctica normal que en alguns casos arribava a l'extrem que jo vaig haver de viure".

Halfon, autor d'una vintena de llibres, entre els quals hi ha *El boxeador polaco* (Pre-Textos, 2006) i *Duelo* (Asteroide, 2017) va provar de trobar informació sobre aquests camps. "Fent recerca em vaig posar en contacte amb altres testimonis que havien quedat traumatitzats per vivències similars -continua-. De fet, en molts dels llocs on he presentat el llibre al final se m'ha acostat algú que vol compartir amb mi el que va viure". També li ha passat a Barcelona, en aquest cas amb una artista i dissenyadora que va estar-se en un d'aquests campaments a Xile quan tenia 9 anys. "Em va dir que havia acabat perdent-se enmig de la muntanya i que ho havia passat molt malament perquè no sabia tornar al campament", resumeix.

Tarántula explica també el retrobament amb Samuel Blum gairebé 40 anys després. "Si de jove era com el Tadzio de *La mort a Venècia*, de gran s'ha convertit en Gustav von Aschenbach, un home amb un punt patètic, aferrat a una altra època, encara convençut dels beneficis de traumatitzar les criatures pel bé del poble jueu", comenta. —